

Grønlands unge er fanget i mørket

En ny regering skal efter fredagens valg forsøge at løse Grønlands enorme sociale problemer, hvor unge flakker rundt om natten på flugt fra misbrug, alkohol og omsorgssvigt. Begge de to store partier erkender problemet.

GRØNLAND

Det er først, da 17-årige Ódák Olsen tager trøjen af, så han sidder i bare arme, at man kan se dem. De lange rødlige striber, der går som plovfurer ned ad hans venstre arm. De fleste fra midten af overarmen og ned til midten af underarmen. De længste fra skulderen og helt ned til håndleddet. Lange og lige og dækket af arvæv.

»Ja ... jeg cuttede mig selv en del«, siger han, mens han kigger ned på dem.

»Med et barberblad. Det føltes så rart«. Hans et år yngre kæreste, Frederikke Gylling Enoksen, kigger kort op fra det

POLITIKEN I GRØNLAND

ADAM HANNESTAD, NUUK

PETER KLINT (FOTO)

computerspil, hun har kørende på sin smartphone, og fanger hans blik. De læner sig ind over bordet og giver hinanden et kys.

Det er »kæresten og vennerne«, der gør, at han ikke længere cutter sig systematisk to gange om året - hver gang sommerferien begyndte, og hans hverdag blev forstyrret, og når den sluttede, og han skulle tilbage til skolen, som han hadede. Til drilleriet, fordi han er lidt mørkere i huden end de fleste grønlandere. Til rodløsheden og den alt for megen hash, som han efter eget udsagn begyndte at ryge som otteårig, da han første gang samlede en halvrogget joint op og følte sig så glad. Væk fra volden i hjemmet, der som så mange andre steder var nedarvet gennem et par generationer.

Og mens han har lagt cutting på hyliden, har han stadig svært ved at opgave hashen. Han vil gerne. Men han kan mærke, at når han ikke ryger, kommer nervositeten og vreden, der stadig ligger under overfladen. Som indimellem får ham til at smadre en næve gennem en dør. Bagefter er han tilbage til den vennesele og smilende dreng, der er hans ansigt udadtil det meste af tiden.

En hel generation på pil

Ódák Olsen er for ung til at kunne stemme ved valget i fredags. På overfladen handlede det om økonomi. Om hvordan Grønland skal klare sig i fremtiden på et tidspunkt, hvor indtægterne fra fiskeri, turisme og råstoffer svigter, og hvor de sociale udgifter stiger. Til flere ældre, der skal forsørges. Til folk, der flytter ind til Nuuk og de andre større byer fra bygder, der ikke kan klare sig økonomisk. Og ikke mindst til de unge, der af mange i samfundet ses som det allerstørste problem - uanset hvilken regeringskoalition, der kommer sejrrigt ud af valget.

»Der er ikke noget, der er vigtigere end det. Hvis vi ikke får reddet hele den generation, vi er ved at tabe på gulvet, ser det sort ud for Grønland«, siger Kim Godtfredsen over en kop kaffe i Nuuks centrum.

Han er en kendt idrætsmand i Grønland og tidligere maratonløber for det danske landshold. En benskade for et par år siden trak ham ud af eliteidræt, men gav ham mere tid til det emne, han brænder for - de mange unge, der kæmper med sociale problemer. Han har stiftet projektet Timi Asimi (Krop og Natur), der prøver at motivere unge med svære problemer ved at trække dem ud i naturen på jagt og skiture eller med idrætskurser.

Ódák er en af hans drenge. Og der er ingen tvivl om, at han er en, der har haft det svært, siger han. Det kan ses på gaden, hvor Ódák og hans venner - ligesom mange andre - flakker rundt midt om natten for at søge rusen. I det mindste er Ódák blandt dem, der holder sig ædru.

»Vi har fået alkoholforbruget ned i Grønland. Men i stedet har vi fået hash. Vi ser også flere unge fra velstillede familier,

NATTELIV. Kæresteparret Ódák Olsen og Frederikke Gylling Enoksen går ofte lange ture i den sene nat ligesom mange andre unge, hvor Ódák føler sig tryggest. Undervejs har de her sat sig i et drænrør og hører musik fra Ódáks telefon.

der får de samme problemer som dem fra socialt udsatte familier. Jeg får det så dårligt indeni, hver gang jeg hører om de unge hashhandlere på 18-20 år, der sælger hash til piger på 13-14 år mod sex. Jeg spørger de unge, hvor de køber det. Og de siger: 'Kim, det er så let!'«.

Shopping, filmpremierer og svigt

Grønland er et sammensat samfund, og det er i udpræget grad et velfungerende moderne samfund, hvor befolkningen i Nuuk shopper i storcentre, går i smarte jakker fra designerbutikkerne, drikker cappuccinoer på cafeerne og ser de nyeste filmpremierer i biografen - denne uge for eksempel en længe ventet grønlandsk gyserfilm, der netop har fået premiere til flotte anmeldelser.

Og ude i de fleste bygder møder man, ud over mismod over økonomien, mest en glæde ved at bo i et land, der byder på stilhed, store vidder og skydeklar mad li-

ge uden for døren. Så at betegne Grønland som et land, der er ved at gå helt ned i social armod, vil være fuldstændig forkert.

Men samtidig er det et land, der de seneste generationer har befundet sig i en kulturel brydning, og den slags kan gøre ondt, især når økonomien er trængt. Derfor har der været meget snak om børn og unge i denne valgkamp.

»Det gode er, at man så længe ikke har villet tale om det. Det gør man nu«, siger Kim Godtfredsen.

Aaja Chemnitz Larsen er enig:

»Vi plejer at sige, at børn er vores vigtigste råstof«, siger hun med en ironisk kommentar til den råstofdiskussion, der har fyldt så meget i debatten de seneste tre år. Nogle gange med den undertone, at pengene var lige om hjørnet, og derfor behøvede man ikke at løse problemerne lige med det samme.

»I flere generationer har vi opbygget en

manglende kompetence i det at være forældre. Så nu er vi i en situation, hvor vi har alt for meget alkohol i hjemmene, alt for mange seksuelle overgreb, alt for meget svigt«, siger hun.

Hun er selv tidligere børnetalsmand - en post, der blev oprettet af den forrige regering i 2009. Til dette valg har hun valgt at blande sig i politik og stiller op for venstrefløjsspartiet Inuit Ataqatigiit (IA). Hun remser en række af de problemer op, Grønland slås med: I Nuuk alene er der bekymringssager hos de offentlige myndigheder på 20 procent af alle børn. I Tasiilaq på Østgrønland, et af de hårdest ramte områder, er tallet 50 procent. Og der er for få til at løse dem - den hårdest pressede socialarbejder i Nuuk har 374 sager.

650 børn og unge er anbragt på børnehjem og institutioner væk fra hjemmet - det svarer til 4 procent af alle de 15.000 børn og unge blandt Grønlands 56.000

indbyggere. Det er fire gange så høj en andel som i Danmark. Ifølge en undersøgelse fra 2010 var tallet endda oppe på 7 procent, men et af problemerne i Grønland er, at talmaterialet ikke altid bliver opdateret så tit, at tallene er sikre.

29 procent af alle piger har ifølge en ny lig regeringsrapport været udsat for seksuelle overgreb. Næsten 8 procent af drengene har oplevet det samme.

Martha Lund Olsen er enig i, at situationen er grell. Hun er tidligere departementschef i Familiedepartementet og blev i 2013 udnævnt til naalakkersuisoq (minister) for familie- og justitsområdet for Siumut. Flere kommentatorer har rost

hende for at sætte ind med en række nye tiltag, for eksempel en psykologindsats for de forældre, der selv har været udsat for seksuelle overgreb og nu skal forhindre i at føre dem videre. Men Grønland savner akut at få flere grønlandsksprogede psykologer, der kan rejse rundt i de distrikter, hvor fremmedsproget dansk ikke kan tages for givet.

»Det er meget store problemer, vi står over for, og det

tager tid. Vi har allerede været ude ved 150-200 familier, og jeg vil gerne øge den indsats markant. Og det tror jeg, vi kan. Vi skal hjælpe børnefamilierne, så vi får børnene væk fra institutionerne og ud i hjemmene«, siger hun.

Aaja Chemnitz Larsen mener, at det er for sent at satse på de voksne. Hun vil have mere forebyggende indsats ud tidligt og flytte flere penge fra senfølgerne over til forebyggelse, hvor man prøver at nå familier og børn, før problemerne opstår.

Flere siger fra

Et af de steder, hvor man kan se problemet, er på det lille børnehjem Qaamasoq ikke langt fra Nuuks havn. Det blev åbnet i 2012 af to brødre, Therkel og Gerth-Ole Larsen. Og det har været næsten fuldt belagt lige siden. I dag bor her ni børn fra 4 til 17 år.

Indenfor i huset med de glade farver på væggene og en lammende smuk udsigt over Nuukfjorden, hvor pukkelhvaler jævnlige svømmer forbi, griner en fireårig dreng og kaster sig om halsen på Gerth-Ole Larsen. Efter at have tumlet lidt med drengen trækker han os ind i et stue-lokale og sætter kaffen på bordet.

»Det her er et samfund, hvor alt for mange forældre ikke har overskud. Og så går det galt. Alkohol, stofmisbrug, hash, piger, der bliver krænkede. Så går børnene rundt ude i byen med alarmerne tændt hele aftenen: Har mor det godt derhjemme, eller har hun drukket? Hvad med min storesøster?«, siger han.

»Næsten alle de børn, der er anbragt uden for hjemmet, har været udsat for omsorgssvigt, og alkohol ligger næsten altid bag. Men det gode er, at der er kommet mere fokus på børnenes rettigheder. Jeg tror også, at når vi har set en stigning i sager om seksuelle overgreb, handler det meget om, at børnene er begyndt at forstå, at det ikke er i orden, og socialrådgiverne er blevet dygtigere til at se problemerne«, siger han.

Sådan var det ikke i 1980'erne og 1990'erne, da seksuelt misbrug var et tabuemne, siger han.

»Vi oplever nu, at flere voksne, der er i 30'erne og 40'erne, står frem og siger: Jeg blev også seksuelt misbrugt, da jeg var lille. Det er vigtigt. Der har Martha Lund Olsen gjort en forskel, tror jeg. Og hvis jeg skal være optimist, så tror jeg, at vi i løbet af næste generation begynder at få styr på problemet, når de børn vokser op, som siger, at det ikke er i orden. Men det kræver enormt meget arbejde«, siger Gerth-Ole Larsen og understreger behovet for eksempelvis grønlandsksprogede psykologer, og at der bliver fulgt op på problemerne.

»Vores første to børn, den fireårige dreng og hans storesøster, skulle for eksempel have været her to måneder. Nu har de været her to år«, siger han.

17-årige Ódák vil også gerne tro på, at der er lys forude. Han er meget optaget af parkour - og inspireret af projektet Timi Asimi forestiller han sig, at han måske engang selv kan etablere et parkourprojekt, hvor unge kan løbe rundt og bruge deres energi på banerne.

»Jeg kan så godt lide at gøre folk glade. Når folk smiler omkring mig, så føler jeg, at jeg kan klare det hele lidt længere. Så varmer det mit hjerte«, siger han.

adam.hannestad@pol.dk

Vi oplever nu, at flere voksne, der er i 30'erne og 40'erne, står frem og siger: Jeg blev også seksuelt misbrugt, da jeg var lille
Gerth-Ole Larsen, leder af børnehjemmet Qaamasoq

I flere generationer har vi opbygget en manglende kompetence i det at være forældre
Aaja Chemnitz Larsen, tidligere børnetalsmand